

ADJUK FEL A JÁRATLAN UTAT!

NÉHÁNY GONDOLAT TÓTH GERGELY: GAZDASÁGGÉP. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS
GAZDASÁGTANÁNAK KETTŐS TÖRTÉNETE CÍMŰ KÖNYVÉRŐL
L'HARMATTAN – KÖVET EGYESÜLET

A kvalitatív kutatások alapelve, hogy a kutató egyértelműen tisztázza a kutatási terephez és kutatása alanyához való viszonyát: e szabályoknak megfelelően én e könyvajánló elején szeretném beismerni, hogy nem tudnék és így nem is fogok objektívan véleményt formálni a műről. Bár a szerzőt személyesen csak néhány hónapja ismerem, de a „Valóban felelős vállalat” című könyvét nagyon szeretem, és több éve használom az oktatásban – és aki kedveli a gyermeket, az nem tud a szülőről sem érzelmeiktől mentesen nyilatkozni.

Rendhagyó és nagy vállalkozás ez a könyv, amely a szerző ígérete alapján egy trilógiának csupán az első kötete. Tóth Gergely ismert (és kevésbé ismert) közgazdasági elméletet, gondolkodókat értelmez, rendszerez és tár elénk. Már az alaptézis is provokatív, hogy a gazdasági gondolkodók két irányzatba sorolhatók: a haszonökonómia (avagy az utilitárius közgazdaságtan) hívei, illetve a morálökonómia (avagy az erény-gazdaságtan) képviselői, hirdetői és támogatói. A közgazdasági, még inkább a menedzsmentirodalomban, nem igazán szeretjük azokat a tipológiákat, amelyekben csak két csoport van: fekete és fehér, igen vagy nem – legyen inkább több csoport, és különben is, a kontingenciaelmélet óta mindenre mondhatjuk, hogy az attól függ.

Az alkotó lényegében hat nagy, kronologikus és tematikus fejezetben vezet minket végig az ókortól (Arisztotelész, Aquinói Szent Tamás, Ibn Khaldin és még sokan) egészen a modern alternatívokig (többek között Sen, Prebish, Prahalad gondolatai is megjelennek), majd egy hetedik fejezetben a humánökonómia, egy új gazdasági paradigma alapjait rakja össze (erre az alapozásra épül majd rá a következő két kötet), amely új utat keresne az utilitarista paradigma helyett. A könyv melléklete a szinte önállóan is kötetnyi elmélettörténeti „ki-kicsoda”, ahol táblázatos formában lapozgathatunk ez egyes gondolkodók, tudósok, filozófusok, esetenként teológusok fő adatai, tételei, művei között. Békésen megfér itt egymás mellett Malthus, Kahneman és Yunus, vagy akár Helen Alford, aki domonkos rendi szerzetes, mérnök-közgazdászként egyszerre képviseli a nőket és a katolikus gondolkodókat, mint ki-sebbséget.

Ételekkel gazdagon megterített, díszes asztal ez a könyv. Nemcsak elmélettörténetet olvasunk, hanem közben történelmi korok és helyzetek leírásaiból csemegézünk, nemcsak közgazdaságtan-elméletek és ellen-elméletek pörögnek előttünk (gyakran több száz évet és földrajzi távolságokat sem tisztelő) kapcsolódási pontjaikat meg-

villantva, hanem életeket (tragédiákkal, meg nem értéssel és végtelen mennyiségű érdekességgel) és kutatási eredményeket tálal elénk a szerző, valláseméleti gondolatmenetekbe kóstolhatunk bele és minden oldalon megismerjük a szerző véleményét is, amellyel egyetértünk, vagy nem érthetünk egyet, de nem tudunk elmenni mellette. Sok mindenbe belekóstolhatunk – számomra egyszerre érdekes és megdöbbentő, hogy mennyi mindenről nem hallottam, nem tudok, pedig a felelős értelmiségi léthez hozzátartozna – köszönet érte Tóth Gergelynek, hogy összegyűjtötte és szintetizálta ezeket. És persze egyszerre izgalmas és elszomorító, hogy mennyi értékes gondolatot nem ismerünk, és mennyi mindent próbálunk újra, meg újra kitalálni! Csak egy példát hozva erre: manapság majdnem minden vállalati misszióban olvashatjuk, hogy az ember a legnagyobb érték (persze kérdés, hogy mennyiben gondolják ezt komolyan, illetve ha komolyan is gondolják, akkor az utilitárius logikában ez mit is jelent). De miért is gondoljuk, hogy ez új felismerés? Mert nem az – Ibn Khaldún, a keleti közgazdaságtan atyja már a XIII. században hosszasan írt a gazdasági növekedés lehetséges problémáiról (például a túlfogyasztásról) és arról, hogy az emberi munka a legfontosabb termelési tényező.

Szellemi hullámvastag ez a könyv. Érdekes olvasni, mert magával ragad, de pont gazdagsága és gondolati szökellése, helyenként magas absztrakciós szintje miatt helyenként nehéz követni, megköveteli az olvasótól, hogy folyamatosan koncentráljon, gondolkodásra és átgondolásra, eddigi ismereteinek megkérdőjelezésére és mérlegelésre kényszerít. Szeretném, ha sokan olvasnák, és végiggondolnák Adam Smith eredeti gondolatmenetét, a Rerum Novarum ma is releváns üzenetét vagy a humánökonómia alapfeltevéseit, megkérdőjelezve eddigi paradigmáit, de ugyanakkor van bennem egy kis aggodalom, abban a tekintetben, hogy mennyire emészthető ez a kötet nem elméleti szakemberek számára. És persze az is kérdés, hogy az utilitárius közgazdaságtanban hívők, vagy legalábbis nem kételkedők kézbe vesznek-e egy nem főáramú könyvet. De hátha!

Végül – *felhívás keringőre ez a könyv.* A Vezetéstudomány olvasói számára mindenképpen azt ajánlom, hogy olvassák el (ha nem is egyszerre, hanem fejezetenként, nem egy tűző nyári napon a strandon, hanem inkább otthon, vasárnap délután) és beszélgessenek róla barátaikkal, kollégaikkal, gyerekeikkel. Ajánlják tanítványaiknak! Vitatkozzunk róla, gondoljuk tovább, adjuk fel a járt utat, és bátran keressünk új megoldásokat!

Csillag Sára